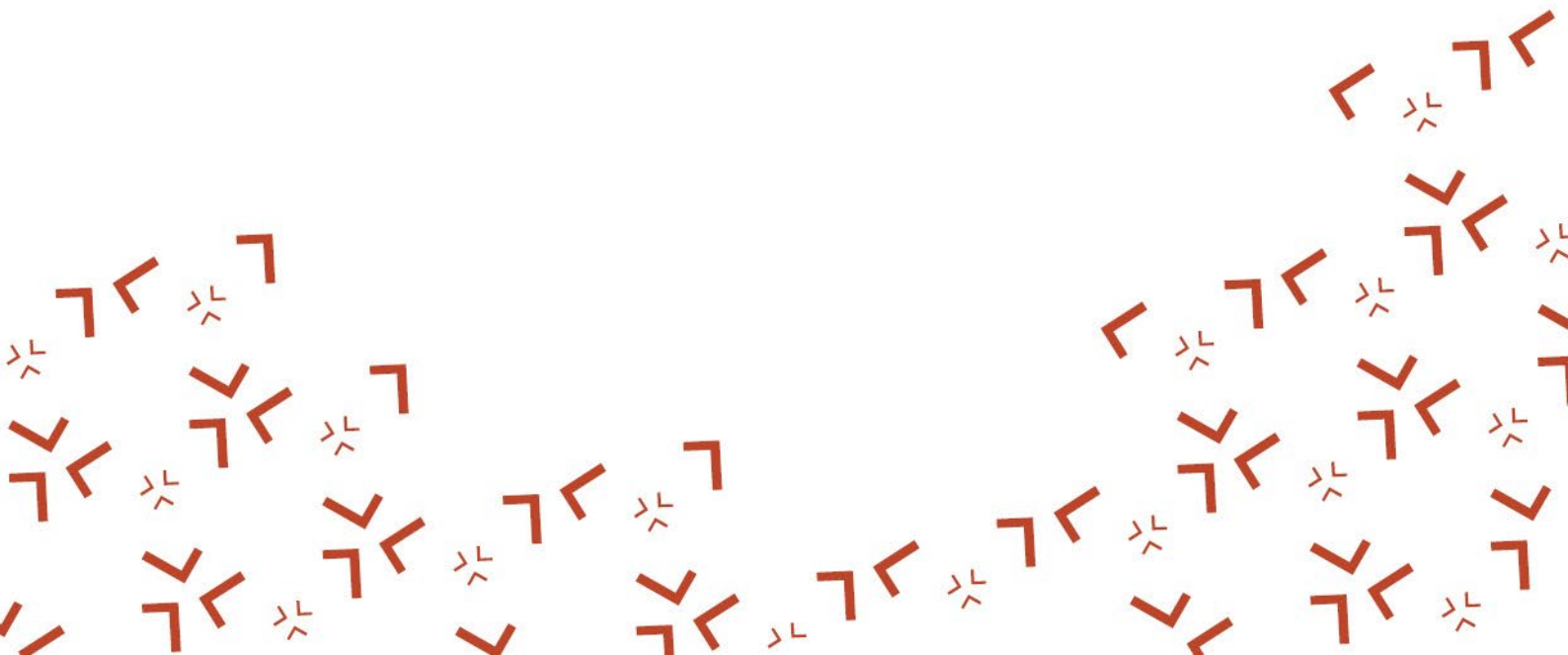

Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne (kustantajan versio).

Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat saattavat poiketa alkuperäisestä julkaisusta.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Turunen, M. & Post, L. 2022. Ruokinnan avulla katastrofitalvien yli - mitkä ovat pitkäaikaisvaikutukset? *Poromies*. 91 (3), 46-47.

Poronhoitajat ja tutkijat kokoontuivat yhteispohjoismaiseen työpajaan Arvidsjaurissa, Ruotsissa 8.–9.6.2022.

RUOKINNAN AVULLA KATASTROFITALVIEN YLI – MITKÄ OVAT PITKÄAIKAISVAIKUTUKSET?

Teksti **Minna Turunen** ja **Laura Post**

Poronhoidossa on aiempaa useampana talvena jouduttu turvautumaan lisäruokintaan, jotta porot saadaan selviämään talven yli. Millaisia riskejä ruokintaan liittyy? Tämän päivän ruokintatiedolle ja kokemusten vaihdolle on kasvava tarve.

Suomen, Ruotsin ja Norjan poronhoitajat ja tutkijat kokoontuivat kesäkuussa 2022 Reinfed-projektin ja pohjoismaisen NKJ-verkostohankkeen järjestämään työpajaan Arvidsjaurissa, Ruotsissa. Työpajassa keskusteltiin porojen talviruokinnan vaikutuksista poroon, poronhoitoon ja ympäristöön sekä siitä, miten lisäruokinnan mahdollisia, negatiivisia vaikutuksia voitaisiin ehkäistä.

LISÄRUOKINNAN VAIKUTUKSET PORONHOITOON

Työpajaan osallistuneilla Suomen eteläisen poronhoitoalueen poronhoitajilla oli aluksi vaikeuksia ymmärtää, mitä naapurimaiden poronhoi-

tajat jahkaavat ruokinnan kanssa, sillä Suomessa porojen lisäruokinta on ollut yleinen käytäntö jo 1980-luvulta lähtien: 'Pakko on pakko ja poroista on pidettävä huolta.' Poronhoidon toimintaympäristöt ovat kuitenkin hyvinkin erilaiset eri maissa ja alueilla. Suomalainen poronhoitaja voi olla jopa tyytyväinen, kun porot oppivat itseksensä kävelemään kotiaidalle, kun lumi sataa maahan. Porojen kokoaminen ja kuljetus on työlästä ja kallista, sillä kustannukset ovat olleet erityisen suuret, kun porot ovat lähteneet vaeltamaan kauaksi kaivumahdollisuuden äkillisen huonontumisen tai loppumisen vuoksi.

Rajan toisella puolella Ruotsissa osa poronhoitajista liikkuu porojensa kanssa satoja kilometrejä vuodessa. Samalla ruokintalaitteiston ja rehuvarastojen on liikuttava mukana. Poronhoitajien mukaan porojen ruokkiminen yhteen paikkaan ei ole vaihtoehto, sillä kaivuolosuhteiltaan parempina talvina porot saattavat lähteä vaeltamaan helpon rehun toivossa laidun-

kierron vastaisesti. Herkässä tunturimaastossa uhkana on myös laidunmaiden kuluminen. Paikan muuttaminen säännöllisesti laidunruokinnassa pitää myös tokkaa paremmin koossa.

Mikäli petotilanne sallii, porojen lisäruokinta maastoon mahdollistaa myös luonnonravinnon hyödyntämisen. Pienen poromäärän ruokinta maastoon on kuitenkin kallista, jos kuljetusmatkat ovat pitkiä. Tällöin kalliit tarha- ja siiloratkaisut ovat järkeviä pitkällä aikavälillä. Niiden paikka tulee suunnitella myös tulevaisuuden tarpeita ajatellen. Kun tarhan paikka on vuodesta toiseen sama, on huolena toimintaympäristön pistekuormitus ja hygienian säilyminen.

Eteläisellä poronhoitoalueella metsään talveksi jäävä poro tarkoittaa usein yhtä menetettyä vasaa ja 250 euron tappiota teurastilissä. Poron talven ruokintakustannus voi olla puolet tappiosta. Ruokinta on kuitenkin suurin yksittäinen kustannus poronhoidossa ja vaikutusmahdollisuudet

tuotantopanosten kustannusten nousuun ovat vähäiset, jolloin kannattavuus heikkenee vääjäämättä. Osa poronhoitajista on omavaraisia karkearehujen suhteen, mutta rehun tuottamisenkin ongelmana on ollut puute työntekijöistä sekä polttoaineen ja lannoitteiden hinnan nousu.

LISÄRUOKINTA JA PORON KÄYTTÄYTYMINEN

Ruokinnan pitkäaikaisvaikutuksia poron käyttäytymiseen ei ole vielä tutkittu. Poronhoitajat jakavat näemyksen poron laiskistumisesta kaivamaan, kun helppoa ravintoa on saatavilla. Rehuautomaatteihin on käytännössä vaikea ladata niin suuria määriä rehua, että poro ei liittäisi rehua ihmiseen tai ruokinta-ajoneuvoon. Toisaalta kesyyntyminen helpottaa porojen kokoamista: 'Porot on helpompi koota ruoalla kuin helikopterilla'. Kesyt porot ovat kuitenkin useammin pihoilla ja viljelyksillä. Jos ruokinta-paikat sijaitsevat teiden tai rautateiden läheisyydessä, kasvaa porokolari-riski. Kesyy poro jää myös helpommin pedon saaliiksi.

Vielä 1960-luvulla poropaimen pystyi rauhassa kävelemään tokan keskellä tunturissa. Moottorikelkkojen tulon jälkeen maastoporon pakoetäisyys ihmisestä on kasvanut ja poroa on vaikeampi saada suopungilla kiinni. Myös se, kuinka kesyy poron halutaan olevan, onkin pitkälti kiinni toimintaympäristöstä ja -tavoista.

KUINKA EHKÄISTÄ LISÄRUOKINNAN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSIA?

Vaikka poronhoitajat pitivät tarharuokintaa porolle huonompana vaihtoehtona stressin ja siitä mahdollisesti aiheutuvien sairauksien vuoksi, koki osa poronhoitajista, että tunturilaitumien kulumisen kannalta se on pienempi paha. Esimerkiksi Ruotsin tunturialueilla on paikkoja, joissa porojen ruokinta on yhteisestä sopimuksista sallittua vain tarhoissa: 'Jos pitkäaikainen ruokintapaikka on tunturissa, maa on mustalla mullalla kesällä'.

Porojen ruokinta muuttaa myös kasvillisuutta ja ruokintapaikoilla esiintyy usein esimerkiksi horsmaa, nokkosta ja vadelmaa, jotka suosivat tyyppipitoisia kasvupaikkoja. Myös jäkäläkankaat saattavat heinittyä porojen ruokinnan seurauksena. Porota-

Vaellukselle lähteneen tunturiporon ja ruokitun metsäporon kohtaaminen. Kuva Josefi Tirola.

louden imagonkin takia ruokintapaikat tulee pitää siistinä. Mitä hyvälaatuisempi heinä tai säilörehu on, sitä vähemmän sitä jää luontoon. Myös rehujen viljelystä voi syntyä ympäristövaikutuksia, mutta toisaalta viljely pitää yllä kylämaisemia.

RAPORTTI LISÄRUOKINNAN HYVISTÄ KÄYTÄNTEISTÄ

Poronhoitajat kokivat tärkeänä, että ruokinta aloitetaan ennen kuin porojen kunto heikkenee. Nälkiintyneen poron pötsiä on vaikea herättää henkiin siinä vaiheessa, kun poro tarvitsee jo nopeasti energiaa. Porojen ruokintaan liittyy monia kompastuskohia, jotka tulee suunnitella huolellisesti: rehujen tasainen jakaantuminen, ruokintaryhmien tasaisuus, ruokintahygieniat ja ruokintatilanteen stressittömyys. Arvidsjuren työpajan tavoitteena oli tuottaa kriteerit porojen lisäruokinnan hyvälle käytännöille liittyen poron käyttäytymiseen ja ympäristöön kohdistuviin vaikutuksiin. Työpajan tuloksista kirjoitetaan raporttia tutkijoiden ja poronhoitajien yhteistyönä. Suomesta työpajaan osallistui poronhoitajia Näkkälän, Ivalon, Niemelän ja Poikajärven paliskunnista.

Solutions for future reindeer supplementary feeding -verkos-tohanke (2021–2022) on Uppsalan maatalousyliopiston (SLU) koordinoima NKJ:n rahoittama yhteispohjoismainen hanke, jossa yhteistyökumppaneina ovat Lapin yliopiston Arktinen keskus ja Paliskuntain yhdistys Suomesta, NIBIO ja NRL Norjasta sekä SSR Ruotsista.

Minna Turunen on yliopistotutkija ja Arktisen globaalimuutoksen tutkimusryhmän vetäjä Lapin yliopiston Arktisessa keskuksessa (minna.turunen@ulapland.fi).

Laura Post on projektipäällikkö Lapin ammattikorkeakoulussa (Tulevaisuuden biotalous) (laura.post@lapinamk.fi).

NKJ - The Nordic Joint Committee for Agricultural and Food Research: <https://nordicagrifoodresearch.org/2021-02/>

Reinfeed-projekti: <https://www.slu.se/en/faculties/vh/research/forskningsprojekt/ren/reinfeed/>

